

Доторкнутися до мистецтва можна хіба що душею

Яготинська земля зустріла жіночий клуб «Гармонію» дуже привітно. Лариса Сергіївна та Анатолій Іванович супроводжували нас впродовж всього перебування на Яготинщині. Мер міста – Дзюба Наталія Миколаївна, незважаючи на зайнятість підготовкою до Дня міста, зустріла королею на вишитому рушнику, запросила на святкування, погостила та провела до філіалу Яготинського державного історичного музею – «Флігель Тараса Шевченка». Приємно здивував «Гостинний дім» і «Хата рыбака». Тут вміють готувати, подавати, припрошувати, зачаровувати, давати можливість смакувати страви, відчутти яготинський затишок, створений особливим дизайном приміщень та їх гостинних і гречних господарів.

Мер міста Яготин зустрічає жіночий клуб «Гармонію»

На поклін до Т. Г. Шевченка у

«Флігель Тараса Шевченка»- символ величної духовності яготинців

Поїздка 16 вересня 2011 року була пронизана високою духовністю: в автобусі ми мали змогу подивитися фільм про Почаївський монастир, його ретроспективу 1240, 1596, 1607, 1674 років; побувати в капличці Параскеви-П'ятниці за 25 кілометрів від Яготина, попити цілющої водички з джерела (історія якого вражає!), поспілкуватися з священником помісної української православної церкви Київського патріархату, бути ним окропленими святою водицею та відвідати Свято-Успенський жіночий

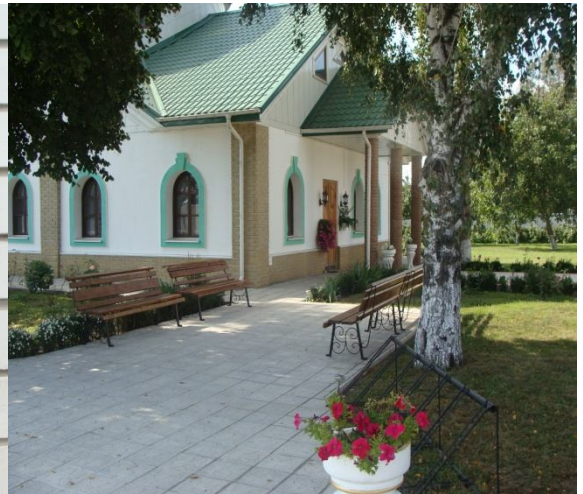
Біля каплички Параскеви-П'ятниці

Чудодійна святая водиця

Майже 270 років джерело «Калиновий гай» напуває спраглих цілющою водою монастир УПЦ Київської Митрополії. Для спілкування з Богом достатньо святині (часто куточка чи кімнатки); її монашки, як і ми, шукають кожен своєї дороги до Всевишнього... Найголовніше, що тут постійно лунає молитва, тут особлива аура, тут добре і спокійно на душі... Тут не відчуваєш швидкоплинності буття.

У Свято-Успенському жіночому монастирі

Високодуховне і матеріальне, недосяжне і реальне, святе і земне... - все це витвір духу людського та рук, що працюють на землі. А землі Яготинщини розкинулись на крайньому сході Київської області, де сходяться межі чотирьох областей: Чернігівської, Полтавської, Черкаської та Київської. Земля, що знаходиться у центрі України, протягом всієї історії приваблювала до себе багатьох історичних постатей, що примножили славу і велич України, додали багато цікавого до історичного минулого Яготина.

Голова клубу «Гармонія» Мельничук Т. Ф.

Експерсію веде Майстренко В. М.

біля входу «Добранічівської стоянки»

На оглядових майданчиках «Добранічівської стоянки»

Про перших поселенців на території цього краю довідуємося від Василя Максимовича Майстренка – екскурсовода Добранічівської стоянки первісної людини (Капустинська сільрада), яку було відкрито в 1952 році і досліджено експедицією Академії наук УРСР під керівництвом доктора історичних наук І. Г. Шовкопляса. Знахідки з розкопок відносяться до епохи пізнього палеоліту і датуються 12-10 тисячами років до н. е. На місці

розкопок, над ділянками з залишками найвиразнішого господарсько-побутового комплексу, що складався з житла, виробничого центру, великого вогнища поза житлом і чотирьох ям-комор з кістками мамонта та інших тварин, споруджено будинок. Стіни будинку прикрашають дві велетенські картини М. П. Малинки: «Добранічівська стоянка» та «Полювання на мамонта». Увесь комплекс, старанно розчищений від землі і не порушений, став основним об'єктом експозиції археологічного музею-філіалу Яготинського державного історичного музею, створеного в 1977 році.

Гармонійчани вивчають пізній палеоліт

Є також відомості про перебування людини на Яготинщині в епоху міді-бронзи та Київської Русі. Найдревнішою згадкою про річку Супій, по якій проходить західна межа району, є «Повчання Володимира Мономаха синам своїм», котре входить в «Повість временних літ» і датується 1085 роком: *«И на весну посади мя отець в Переяславлі перед братьею, и ходихом за Супой»*.

Береги Супою поблизу Яготина були заселені ще до 1240 року, тобто до нашествия монголо-татар. Могильники біля села Ничипорівка (Чернещина) є підтвердженням факту проживання людей на Яготинщині в епоху Київської Русі. Про походження назви міста Яготин існує кілька легенд. За однією з легенд слово «яго» - у прямому розумінні – це край лісів, рік і озер. У

північній частині Яготина знаходився колись престарезний ліс. Можливо, саме звідси походить назва міста...

Перші згадки про власників Яготина відносяться до початку XVII століття. Містечком володіли українські магнати Острозькі, Заславські. За документами першої половини XVII століття іменувався «вільний степ Яготинський», який знаходився понад р. Іржавець та невеличкими степовими річками Годунівкою, Жоравкою і Чумгаком. Цей одвічний степ довгий час був не заселений, а на початку XVII століття на ньому з'являються слободи та хутори, які належали монастирям та козачій старшині Переяславського полку.

Починаючи з XVII століття, в Яготинському степу господарювали козаки та посполиті. Заможна старшина, шляхом «займанщини» й купівлі, а іноді й самочинно захоплювали великі території колись вільного козацького степу і вже в першій половині XVIII століття тут з'являються поміщики-землевласники: Лизогуби, Безбородьки, Сулими, Іваненки.

У 1757 році імператриця Єлизавета Петрівна подарувала Яготин з навколишніми селами графу К. Г. Розумовському, генерал-фельдмаршалу,

Портрет К. Г. Розумовського художника М. П. Малинки.

У музеї «Флігель Тараса Шевченка».

останньому гетьману Лівобережної України (1750-1764). На ринковому майдані містечка Розумовський наказав збудувати кам'яну церкву (1800) вишуканої архітектури. При ній існувала церковна бібліотека та дві церковно-приходські школи. На жаль, у 1936 році, в часи бездуховності й руйнації, Троїцька церква у Яготині була знищена. Сьогодні до нас повертається цей чудовий храм і пам'ятка архітектури XIX століття.

Відбудова Троїцької церкви в Яготині Ротонда з архітектурного ансамблю

Розумовських-Репніних

В Яготині з давніх-давен існує легенда про те, як граф лише за одну добу, надіславши в Київ тисячу возів і таку ж кількість кріпаків, розібрав свій маєток у столиці і перевіз з берегів Дніпра на береги Супою. Цим самим Розумовський уник тимчасового розташування в своєму палаці царських військ, які йшли на війну з Туреччиною (1768-1774).

Після смерті гетьмана Яготин в числі інших земельних володінь дістався його сину Олексію (1748-1822) – відомому дипломату, міністру народної освіти, одному з найосвіченіших людей свого часу. При Олексієві Розумовському Яготинська садиба була перебудована, збудований розкішний палац з флігелями, розпланований грандіозний парк, теплиці, оранжереї з заморськими рослинами та виноградники. Граф Олексій Кирилович сприяв збагаченню парку рідкісними рослинами, які були перевезені з його підмосковного саду, котрий вважався до 1820 року одним із чудес Москви.

Першими з відомих нам зображень головного будинку і павільйонів – флігелів - є акварелі П. Є. Лазарева: «Дорога на Яготин» і «Ставок у парку» (кінець XVIII століття – початок XIX ст.). Вони зберігаються у фондах Національного художнього музею у м. Києві.

У 1802 році дочка Олексія Кириловича Розумовського – Варвара вийшла заміж за князя Миколу Григоровича Репніна, отримавши в якості посагу, Яготинський маєток. Микола Григорович (1778-1845) і Варвара

Олексіївна (1776-1864) прожили довге і щасливе життя. Відомо, що М. Г. Репнін став ініціатором викупу з кріпацтва актора М. С. Щепкіна. Особистість М. Г. Репніна заслуговує на глибоку повагу. Учасник війни з Наполеоном, член Державної Думи, знавець багатьох мов, історії, літератури, мистецтва – цей перелік не вичерпує всіх інтересів і занять Репніна. Микола Григорович був надзвичайним послом у Вестфалії, генерал-губернатором Саксонського королівства, генерал-губернатором Малоросії (Чернігівської та Полтавської губерній).

Бібліотека в Яготинському маєтку складалась з 30 тисяч томів. Серед багатств маєтку надзвичайно цінне і прекрасне зібрання картин і гравюр першокласних європейських та російських художників, багато художньої бронзи, рідкісної порцеляни, кришталю, меблів. Започаткував художнє зібрання ще у 1740-х роках Кирило Григорович Розумовський, який надавав перевагу роботам італійських майстрів живопису XVIII століття (Антоніо Йолі «Інтер'єр храму св. Петра у Римі», «Інтер'єр Пантеону»). У залі «Кабінет» музею «Флігель Тараса Шевченка» експонується унікальна картина невідомого італійського художника «Сліпець з хлопчиком» з колекції князів Репніних.

Картина невідомого італійського художника «Сліпець з хлопчиком»

Цікавою є портретна галерея колекції з творами відомих майстрів. Дух часу настільки повно втілювався в М. Г. Репніну, що Л. М. Толстой використав епізоди з біографії і військової кар'єри М. Г. Репніна для створення одного з найулюбленіших образів російської літератури – героя роману «Війна і мир» - Андрія Болконського.

Й. Горнунг. Портрет М. Г. Репніна. Копія К. Крилова

Кілька поколінь шляхетного роду Розумовських-Репніних, що володіли величезними художніми та культурними цінностями, поєднані родинними зв'язками, дали країні плеяду історичних та державних діячів, сприяли примноженню культурного надбання нашого народу.

Тут бували декабрист О. В. Капніст, етнограф В. Л. Лукашевич, поет Є. П. Гребінка, художник В. І. Штернберг, письменник М. В. Гоголь, історик М. А. Маркевич, композитор М. І. Глінка, поет і художник Т. Г. Шевченко. Перебування Т. Г. Шевченка в Яготині позитивно вплинуло на розвиток його творчості. Тут він пише поему «Тризна», записує народні пісні: «Соколе мій, чоловіче», «Ворони клюють». Автопортрет і «Тризну» з присвятою «Душе с прекрасным назначеньем» Шевченко подарував доньці князя Репніна Варварі Миколаївні. Варвара Миколаївна захоплювалася його генієм, вболівала за нього, цікавилася творчістю і застерігала від невірних кроків. «Нельзя было не восторгаться им: читая дивные свои произведения, он делался

обворожительным... Он одарен был больше чем талантом, ему дан был гений» - писала вона своєму духовному наставнику Шарлю Ейнару. Вона хотіла бачити його духовним і світлим, а він був живим, легко захоплювався жінками, любив веселі компанії. Шевченку імпонували прояви уваги з боку княжни Варвари, проте сам він залишався стриманим у своїх почуттях і ставився до неї як до доброї і «прекрасної душі». Під впливом Шевченка Варвара Миколаївна почала писати. Оповідання «Дівчинка» вважається вдалою пробою пера. В повісті про Шевченка «Німа любов», в головних героях - Березовському і Радимовій - ми впізнаємо Шевченка і Репніну. Вона була написана під впливом відгуку поета про її оповідання: «Ніколи за своє життя не відчував подібного». Саме тут, у Яготині, Варвара вперше назвала поета геніальним. Життя Шевченка у Яготині пов'язане з флігелем Репніних.

Білосніжна будівля з стрункими колонами, яка височіє над Супоєм – це флігель Шевченка (музей «Флігель Тараса Шевченка»). У ХІХ столітті цей будинок входив до архітектурного ансамблю М. Г. Репніна і використовувався як готель для гостей. Саме в цьому будинку зупинявся Т. Г. Шевченко в 1843, 1844 (з 2 липня 1843 до січня 1844), 1845 роках. Гостювання у князівському маєтку М. Г. Репніна вчорашнього кріпака було тривалим і сердечним. Будинок-флігель князівського палацу він прикрасив власними малюнками та настінними розписами. На жаль, розписи Т. Г. Шевченка не збереглися. Будинок-флігель, який уцілів під час руйнування садиби у далекому 1917 році, зазнав великих руйнувань в роки Другої

Жіночий клуб перед символом безсмертя поета - «Флігелем Тараса Шевченка»

світової війни. Понад двадцять років відроджували і відбудовували цей будинок і лише у вересні 2003 року він відкрився для відвідувачів. Експозиція музею відтворює інтер'єр будинку періоду проживання Т. Шевченка в ньому і розміщена в п'яти залах, що відображають життєвий і творчий шлях Великого Кобзаря, ім'я якого золотими літерами вписано в історію світової культури.

У найбільшій залі «Вітальня», де молодий поет читав свою поему «Тризна» мешканцям та гостям маєтку – великий стіл, оригінальні стільці, оздоблені порцеляною, піаніно. На стінах – твори відомих і місцевих художників.

В залі «Кабінет» експонується унікальна картина невідомого італійського художника «Сліпець з хлопчиком» з колекції князів Репніних, картина В Пантасенка «І серцем лину», а також меблі з маєтку: стіл, крісло, стільці, дерев'яна лавка.

За цим столом творилися світові поетичні та художні шедеври Шевченка

У залі «Опочивальня» - меблі та речі з маєтку: металеве розписане ліжко, реставроване місцевим художником В. Пріньком; комод, люстра, порцеляновий глечик, підсвічник, ікони...

Ліжко і порцеляновий глечик з опочивальні Шевченка

З мистецьких творів Тараса Шевченка, виконаних в Яготині, відомі дві копії портрета князя М. Г. Репніна, роботи Й. Горгунга, груповий портрет онуків князя, а також графічний автопортрет 1843 року та малюнок із серії «Шевченко малює селянський двір»

Небайдужий до Ганни Закревської, дружини поміщика Платона Закревського, Т. Шевченко написав її портрет та два вірші «Г. З.» («Немає гірше, як в неволі...»), «Якби зустрілися ми знову», згадуючи в засланні «колишнєє святеє диво».

З покоління в покоління передається пам'ять про перебування в Яготині Великого Кобзаря. Будинок-флігель князівського палацу в народі називають флігелем Шевченка. Перебування на Яготинщині Шевченка збагатило його сучасників, одухотворило прийдешні покоління. Ганна Закревська, Варвара Репніна, Глафіра Псьол, яка зачарувала Шевченка і «зоря чистої поетичної любові спалахнула в нім» (за словами Репніної), Олександра Псьол (через усе своє життя пронесла палку любов до Т. Г. Шевченка і проводжала його в останню путь) - це жінки з Яготинщини, які високо цінували талант Шевченка. «Кобзар», виданий у 1860 році був подарований Шевченком художниці Глафірі Псьол. А у 1976 році він був переданий письменником Д. Красицьким (правнуком Т. Шевченка по сестрі Катерині) у Яготинський державний історичний музей, де являється унікальним експонатом.

Спогади про Яготин були для Тараса Шевченка підтримкою в тяжкі хвилини туги за рідною Україною. Заслання в Орську фортецю не припинило зв'язок Т. Г. Шевченка з Яготинським товариством. В. М. Репніна клопотала про його звільнення і полегшення долі. Вона просила шефа жандармів графа Орлова дозволити Шевченку малювати, посилала літературу, писала листи. Така щира любов і підтримка додавали поету сили на чужині, зміцнювали його волю, додавали енергії й віри у швидке звільнення із заслання. У листі до княжни Варвари Репніної з Оренбурга від 7 листопада 1850 року великий

поет писав: «Всі дні мого перебування колись в Яготині є і будуть для мене рядом прекрасних спогадів...»

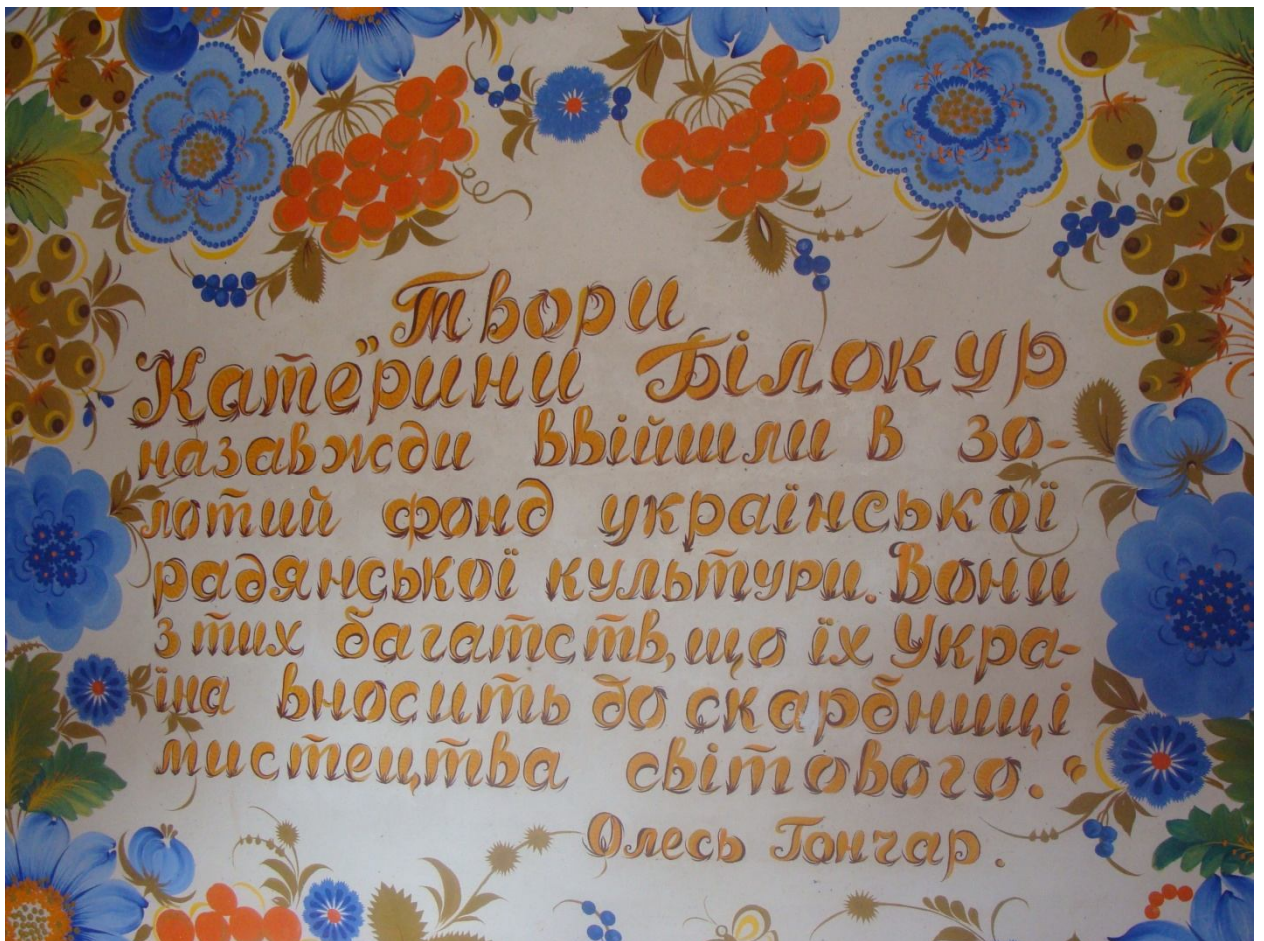
Яготинська природа не тільки надихала Т. Г. Шевченка, вона дала світові унікальну і неповторну художницю, яка по праву вважається славою та гордістю української та світової художньої культури – Катерину Білокур.

Біля хвіртки музею-садиби – стела з полірованого граніту, на якій слова, звернені до майбутніх поколінь: «Вклонімося землі, де жила й працювала Катерина Білокур. Звідси, з біленької селянської хати, рушила у великі світи творчість народної художниці, пішла до людей її малярська поезія. Бережімо святиню!».

*Меморіальний музей-садиба Катерини Білокур гостинно зустрічає
жіночий клуб «Гармонію»*

У сніях вимережані Ганною Самарською (ученицею Катерини Білокур)
слова Олеся Гончара:

Катерина Білокур часто зверталася до Т. Г. Шевченка. «...Як узяла я того «Кобзаря» в руки, як глянула на ті чарівні малюнки, як прочитала ті вірші дорогі і прозу (там же він і про художників пише!), так як ото старі люди кажуть, наче мені хто дання дав, наче ото дроком напоїв та ще й чисто розведеним! Я мов зрочилась!... От як засіло мені в голову те велике слово художник! І як його вдіяти, і що вдіяти, щоб носити заслужено те велике слово?!» (з листа до С. Таранушенка, грудень 1953). «Кобзар» завжди стояв у неї на чільному місці, поряд з Гоголем, Чернишевським, мемуарами Рєпіна, посібниками з теорії живопису. У важкі хвилини життя Катерина Білокур зверталася до Шевченка, навіть поїхала на могилу Тараса Григоровича порадитися. Мала багато залицяльників, проте кожен з них хотів бачити в ній господиню, а не художницю. Проте один парубок дуже припав до душі. Приїхала до Шевченка, наплакалася, наговорилося, відкрила свою душу Тарасу Шевченку, зрозуміла наскільки важливим є для неї «те святе чарівне малювання» і в черговий раз відмовила хлопцеві. Так і прожила все життя самотньо...

На подвір'ї, де народжувалася краса живописних шедеврів Катерини Білокур

Проте бажання малювати переповнювало її душу, не давало спокою, а батьки не дозволяли, бо мали багато роботи на городі, в хаті, по господарству... Право на малювання треба було виборювати. Майбутня художниця виборювала так, як уміла, часом ціною власного здоров'я (вхід у крижану воду закінчився хворобою ніг). Дозволили малювати у неділю. Самотужки навчилася читати й писати, самотужки вивчила буквар, самотужки пізнавала таємниці малярської творчості, сягнула таких художніх висот за життя, що її три картини («Цар-колос», «Берізка», «Квіти за тином») експонувалися у 1957 році поруч із картинами всесвітньо відомого Пабло Пікассо у Франції. Дві з них не повернулися додому: «Цар-колос» і «Берізка». Дуже переживала, плакала, надіялася на їх повернення. Проте не дочекалася... Художниця заспокоювала себе думкою, що вони чогось вартують, якщо їх вкрали.

Коли Пабло Пікассо на виставці почув, що автор чудових картин «проста сільська тітка», то сказав: «Якби ми мали таку сільську тітку, то заставили б заговорити про неї увесь світ...». Сьогодні чудові здобутки її незрівнянного таланту відомі й шановані далеко за межами нашої країни. «Талант є талант. Талант не можна знищити, задушити», - сказала Тетяна Михайлівна Мисюра, член жіночого клубу «Гармонія».

В експозиції музею – оригінальні твори художниці, виконані олійними фарбами та олівцем: «У Богданівці, за греблею», «Красоля та жоржини», «Птиці», «Жоржини на синьому тлі», «Портрет жінки в зеленому корсеті». Уявлення про оригінальну творчість Катерини Білокур дають майстерно виконані кольорові репродукції («Сніданок», «Колоски з глечиком» та ін.).

Про життєвий і творчий шлях Білокур розповідають фотографії, уривки з листів, висловлювань Миколи Бажана, Олеса Гончара. Органічно ввійшли в експозицію музею висловлювання Катерини Василівни. Вони звучать як народні думи, відсвічують мудрістю, поетичністю. Вивчаючи архів художниці, знаходимо сторінки її роздумів про долю художника, про шляхи

творчості, про інтермедію та пародію, сповнені глибокої ліричності та поетичності листи до газети про пташок, перекази про старовинні свята та обряди тощо. Найбільш вагомим серед розмаїття перших літературних спроб є рукопис «В селі Богданівці Шрамківського району на Черкаській землі». Очевидно, Катерину Василівну приваблювала літературна діяльність, хоч, відомо про це небагато.

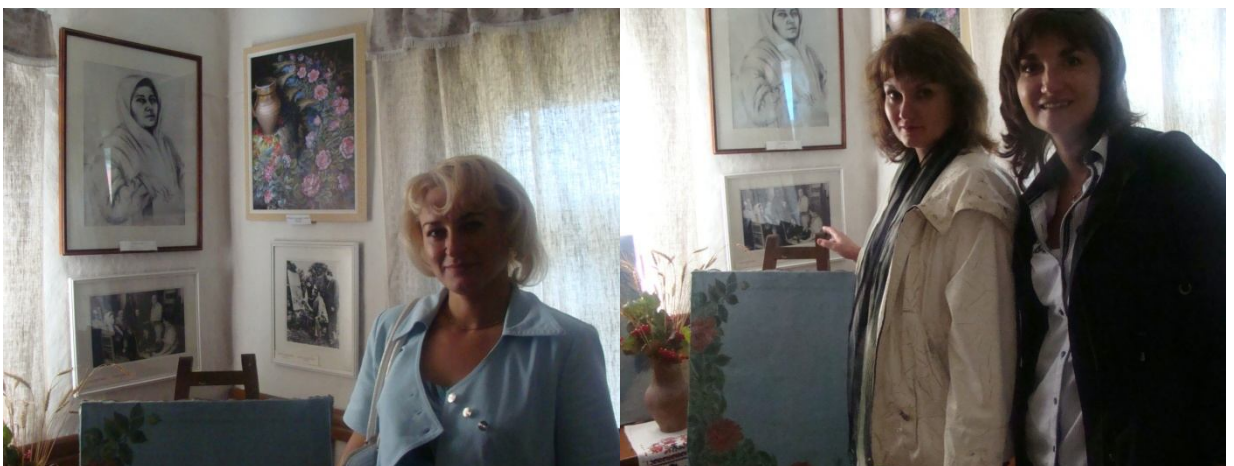
Біля пам'ятника славетній дочці українського народу

Проте поезія душі втілювалася найбільше в чарівні картини й малюнки. В її глибоко поетичних картинах струменіє любов до рідного краю і щире захоплення його неповторною красою. Коли фахівці з Інституту ботаніки побачили її картини, то сказали, що за ними можна скласти атлас рослинного світу України.

Ольга Шаповал душею і серцем з Катериною Білокур

Олесь Гончар у книзі відгуків Картинної галереї, де представлено найбільш повне зібрання робіт Катерини Білокур (більше 70) відзначав: «Не раз дивились твори Катерини Білокур і не раз переконувались, що тут, у Яготині, промовляє до людей поетична душа України, її мистецький Геній. Дякуємо

Біля мольберта з незакінченою картиною славетної художниці

(Усі світлини Т. Ф. Мельничук)

оберігачам музею, людям достойним Богданівської чарівниці. Живіть!
Квітуйте!»

Біля безсмертних полотен Катерини Білокур

Яскравою зіркою сяє ім'я богданівської самоучки, народної художниці України Катерини Василівни Білокур. Самобутні твори художниці зачарували весь світ. Феномен селянки-художниці з Богданівки намагаються розгадати мистецтвознавці, письменники, поети. Її унікальним талантом захоплювались О. Петрусенко, Т. Яблонська, М. Бажан, М. Дерегус, М. Глущенко, П. Тичина, М. Рильський, О. Гончар та інші відомі люди. Ми пишаємося тим, що Яготинщина володіє понад 70-ма художніми творами і літературним архівом Катерини Білокур, бо це неоціненний скарб всієї України.

Такі враження навіяло відвідування одного з прекрасних куточків української землі – Яготинщини. А скільки таких куточків ще чекає на нас!

Вишивки Катерини Білокур - ще одне мистецьке диво

Член жіночого клубу «Гармонія» Тамара Ковальчук